

Гео Милев

Георги Райчев

„Царица Неранза“

Георги Райчев е едно от старите имена в новата българска литература.

Повестта „Царица Неранза“ е известна от по-рано, преди десет години, от един откъслек, печатан в сп. „Наблюдател“. Но тази царица не отвеща читателя в мира на приказките: ние попадаме изведнъж посред една тясна и гола действителност: това е нещо като казармен дневник на автора – смес от спомен, размишление и неинтересни епизодчета. Един беден страдалец в казармата се върти в магесания кръг на хиляди дреболии – един хвърлен от третия етаж сламеник, който вдига облак прах, едни лачени ботуши за 14,80 лв. и пр. – и размишлява върху безумието и безсмислието на военщината, и пресмята непрестанно колко дена остават до деня на уволнението, жадно желаната гражданска свобода, която неочаквано – и смътно – се въплотява в образа на царица Неранза, що се пее в народната песен.

Тази книга е някаква смес от спомен, размишление и дневник – в първо лице единствено число, – понякога дори преминава през лирическото увлечение към патетическата тирада, заклинанието и проклятието; което обаче убива всеки повествователен елемент в „повестта“ – и получаваме само един низ от фрагменти, бележки... Това изглежда да е безстилният стил на Георги Райчев, защото и втората негова – по-късно писана, но преди една година издадена – поема,

„Мъничък свят“

е също така една смес от спомен, размишление и дневник-„бележник на един разлюбен“, както гласи подзаглавието. Личната форма на тези две повести им отнема желаната от автора обективност на повествовател, повестта се разпада във фрагменти – половината от които са отбелязване, записване на дребни, незначителни, неинтересни факти, половината – размишление. Но дребните факти – „мъничкият свят“ – поглъщат автора и неговите размишления не достигат класическата широта на синтеза, пророческата дълбочина на един Шекспир или Достоевски; те си остават дребни, мънички мисли, които болят само автора и които авторът благоволява да ни съобщи. В „Царица Неранза“ той не ни дава синтезиран и ужасяющ ужаса на военщината, жестокото оскърбление и унижение на човека, тъй както би ни го дал един Достоевски или

Толстой – това е само „мъничкото“ страдание на един новобранец; в „Мъничък свят“ – въпреки желанието си – авторът не ни дава мъчителната борба на половете, синтезирана като идея в образ и мисъл, тъй както би ни я дал един Стриндберг или Пшибишевски – а се разпростира в разни „мънички“ необективности на белетрист от мъжки пол, като:

– О, как отколе не бях виждал близо до себе си жена. Стоях и гледах със замряло сърце извитото кръшно тяло на момичето, бялата ръка, която удряше полата и при всеки удар открпваше до под коляното строен пълпичък крак –

или обективности като:

– Цялата горичка плуваше във вода; воинците едва изгазваха. В изкопите на оръдията също беше се стекла мътна вода, дори проникнала беше в две скривалища.

Мъничък свят! Мъничкият свят е нещастieto на белетриста Георги Райчев, а може би и на всеки български белетрист, а може би – на всеки белетрист...

За Георги Райчев, който пише белетристика вече от 10–15 години, съществува една само изгодна възможност за в бъдеще: да се откаже от обективното записване на дребни факти из „мъничкия свят“ на една или друга делнична действителност – и да се довери на кормилото на субективното в своя писателски натюрел; субективното, което проличава в двете повести „Мъничък свят“ и „Царица Неранза“ и което освободено – ще ни даде може би *синтези от психология и мисъл* вместо „бележник“... Но тогава той ще трябва да се откаже от 104-те страници на своите повести, за да се задоволи само с 1/10 от 104; тогава вместо дребните, излишни, но ревностно записвани факти – диалози и картини – ще се явят *образи* (които сега безжалостно липсват в повестите на Г. Райчев), за да изразят – за да съгъстят и усилят – субективните размишления на автора в синтези от психология и мисъл. Тогава субективният, лиричният нагон в натюрела на Георги Райчев ще намери своя изход и задоволение. Тогава и стилът му ще престане да скромничи пред стилистиката, за да стане *стил*. *Se non è vero...*

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Калина Григорова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11374>]